

झारखण्ड शैक्षिक अनुसंधान एवं प्रशिक्षण परिषद्, राँची

Jharkhand Council Of Educational Research & Training ,Ranchi[Jharkhand]

द्वितीय सावधिक परीक्षा 2021-2022

Second Terminal Examination – 2021- 2022

मॉडल प्रश्नपत्र [सेट- 3] Model Question Paper [Set – 3]

कक्षा – 10	विषय – संस्कृत	समय – 1घंटा 30मिनट	पूर्णांक- 40
Class – 10	Sub – Sanskrit	Time – 1.30 Hours	Full Marks – 40

सामान्य निर्देश –

- परीक्षार्थी यथासंभव अपने शब्दों में उत्तर दें।
- कुल प्रश्नों की संख्या 19 है।
- प्रश्न संख्या 1 से 7 तक अतिलघूत्तरीय प्रश्न हैं। इनमें से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर दें। प्रत्येक प्रश्न का मान 2 अंक निर्धारित है।
- प्रश्न संख्या 8 से 14 तक लघूत्तरीय प्रश्न हैं। इनमें से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर दें। प्रत्येक प्रश्न का मान 3 अंक निर्धारित है।
- प्रश्नसंख्या 15 से 19 तक दीर्घ उत्तरीय प्रश्न हैं। इनमें से किन्हीं तीन प्रश्नों के उत्तर दें। प्रत्येक प्रश्न का मान 5 अंक निर्धारित है।

खण्ड 'क' अतिलघूत्तरीयप्रश्नाः

निर्देश: – केषांचित् पञ्चप्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषया लिखत - [2 x 5 = 10]

[1.] कः वातावरणं कर्कशध्वनिना आकलीकरोति ?

[2.] काकचेष्टः विद्यार्थी कीदृशः छात्रः मन्यते ?

- [3.] उदिरितः अर्थः केन अपि गृह्यते ?
- [4.] धावने कः वीरः भवति ?
- [5.] भारस्य वहने कः वीरः भवति ? ?
- [6.] कः पुत्राय तस्य बाल्यकाले विद्याधनं यच्छति ?
- [7.] अस्मिन् लोके के चक्षुष्मन्तः प्रकीर्तिताः ?

खण्ड 'ख' लघूत्तरीयप्रश्नाः [3 x 5 = 15]

निर्देशः - केषांचित् पञ्चप्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत -

[8.] सन्धिं अथवा सन्धिविच्छेदं कुरुत - 3

[i] सु + आगतम् [ii] मुनीशः [iii] सत् + जनः

[9.] समासविग्रहं/समस्तपदं लिखत- 3

[i] निर्मक्षिकम् [ii] गृहस्थः [iii] माता च पिता च

[10.] अधोलिखितानां पदानां पर्यायपदं/समानार्थकपदं लिखत - 3

[i] सूर्यः [ii] वृक्षः [iii] मुखम्

[11.] अधोलिखितानां पदानां विपर्ययपदं/विलोमपदं/विपरीतार्थकपदं लिखत - 3

[i] अनादरः [ii] सत्यम् [iii] अत्र

[12.] रेखाङ्कितपदमाधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत - 3

[i] तत्त्वार्थस्य निर्णयः विवेकेन कर्तुं शक्यः ।

[ii] आत्मकल्याणम् इच्छन् नरः परेषाम् अनिष्टं न कुर्यात्।

[iii] धैर्यवान् जनः संसारे परिभवं न प्राप्नोति ।

[13.] निर्देशानुसारं लिखत - 3

[i] "प्रथमः धर्मः" इत्यनयोः पदयोः विशेषणपदं किम् ?

[ii] "विद्याधनं महत्" इत्यनयोः पदयोः विशेष्यपदं किम् ?

[iii] " मन्दमतिः अपक्वं फलं खादति"। अस्मिन् वाक्ये क्रियापदं किम् ?

[14.] प्रकृति-प्रत्ययं संयोज्य/विभज्य लिखत -

[i] सेवमानः [ii] वि + हस् + ल्यप् [iii] पठन्ती

खण्ड 'ख' दीर्घ उत्तरीय प्रश्नाः

निर्देशः - केषांचित् प्रश्नत्रयाणाम् उत्तराणि संस्कृतभाषया लिखत - [5 x 3 = 15]

[15] विद्यालयस्य वार्षिकोत्सवम् अधिकृत्य मित्रं प्रति अधोलिखितं पत्रं मञ्जूषायां प्रदत्तशब्दसहायतया पूर्यत - 5

मञ्जूषा

वार्षिकोत्सवः, कार्यक्रमम्, मित्रम्, प्रणामः, परीक्षाभवनम्, व्यस्ताः,
मुख्यातिथिः, पारितोषिकानि, प्राप्तम्, राम

[i] -----

तिथिः -----

प्रिय मित्र [ii] -----

अद्य तव पत्रं [iii] -----।

समाचारः अयं यत् गतसप्ताहे अस्माकं विद्यालयस्य [iv] ----- आसीत् । अहं सर्वे

अध्यापकाः च [v] -----आसन् । शिक्षानिदेशकः कार्यक्रमस्य [vi] -----आसीत् ।

सः अस्माकं [vii] -----प्राशंसत् । सः योग्येभ्यः छात्रेभ्यः [viii]----- अयच्छत् ।

पितृभ्यां मम [ix]-----निवेदयतु ।

भवतः [x] -----

[क] [ख] [ग]

[16.] अधोदत्तं चित्रं दृष्ट्वा मञ्जूषायां प्रदत्त शब्दानां सहायतया पञ्चसंस्कृतवाक्यानि लिखत- 5

मञ्जूषा

वर्तकौ, वनमानुषः, पञ्जरे, बालकाः, लम्बते, उष्ट्रः, सिंहः, जन्तुशालायाः, सन्ति, पशवः।

[17.] अधोलिखिते अन्वयद्वये मञ्जूषाप्रदत्तशब्दसहायतया पूरयत-1x 5 = 5

मञ्जूषा

अपगमे,	निमित्तम्,	केनापि,	शक्यः,	जनः,
--------	------------	---------	--------	------

[i] यः -----उद्दिश्य प्रकुप्यति तस्य -----सः ध्रुवं प्रसीदति। यस्य
मनः अकारणद्वेषि अस्ति -----त्तं कथं परितोषयिष्यति ?

[ii] येन -----यत् प्रोक्तं तस्य तत्त्वार्थनिर्णयः येन कर्तुं -----भवेत् ,
सः विवेक इति इरितः ।

[18] अधोलिखितेषु वाक्येषु अङ्कानां स्थाने समयसूचकसंस्कृतपदानि लिखत - 1x 5 = 5

[i] प्रयागराज-एक्सप्रेस रात्रौ -----[10:00] वादने आगच्छति।

[ii] दिल्लीहावडामेल रात्रौ ----- [10:15] वादने गच्छति ।

[iii] जनता एक्सप्रेस अपराह्ने -----[3:30] वादने गच्छति।

[iv] सः रात्रौ -----[11:45] वादने स्वपिति।

[v] अहं नित्यं प्रातः -----[5:45] वादने उत्तिष्ठामि।

[19.] अधोलिखितम् अनुच्छेदं पठित्वा प्रदत्त प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखत - 5

एकदा राजकुमार सिद्धार्थः विहाराय उद्यानं गतवान्। सहसा सः तत्र क्रन्दनध्वनिम् अश्रृणोत्। तदैव एकः हंसः तस्य सम्मुखे भूमौ अपतत्। तं हंसं दृष्ट्वा सिद्धार्थः करुणापूर्णः सञ्जातः । पुनश्च सः हंसस्य शरीराद् बाणं निष्कास्य यावत्पश्यति तावद् देवदत्तः तत्र समागतः । सः सिद्धार्थम् उक्तवान् - “भो सिद्धार्थ ! एषः हंसः मया वाणेन निपातितः अतः इमं हंसं मह्यं देहि।” सिद्धार्थः उच्चैः अवदत् - “न दास्यामि इमं हंसम् , यत् अहम् अस्य रक्षकः”। तौ परस्परं विवदमानौ राजसभां गतवन्तौ । राजा सर्वं वृत्तान्तं श्रुत्वा आदिष्टवान्--- “हंसः यस्य समीपे स्वयं चलित्वा गमिष्यति सः तस्यैव भविष्यति । हंसः तु सानन्दं सिद्धार्थमेव उपगतः। उक्तं हि ---- रक्षकः भक्षकात् श्रेयान् ।

[i] एकपदेन उत्तरत - $\frac{1}{2} \times 4 = 2$

[क] भूमौ कः पतितः आसीत् ?

[ख] कः उच्चैः अवदत् ?

[ग] रक्षकः कस्मात् श्रेयान् ?

[घ] हंसः स्वयं कस्य समीपम् अगच्छत् ?

[ii] पूर्णवाक्येन उत्तरत - $1 \times 2 = 2$

[क] देवदत्तः सिद्धार्थं किम् अवदत् ?

[ख] राजा किम् आदिष्टवान् ?

[iii] अस्य अनुच्छेदस्य उपयुक्तं शीर्षकं लिखत - 1
